

nieuwe boeken, verslagen e.d.

Naar een ecologisch verantwoord faunabeheer

In het ecoscript no. 16 (oktober 1981) van de Stichting Mondiaal Alternatief verscheen een bijdrage tot de discussie over jagen, vangen en alternatieven voor het beheer van in het wild levende diersoorten (66 gestencilde bladzijden). De totstandkoming van de Europese Richtlijn tot Bescherming van de Vogelstand werd op 6 april 1981 van kracht voor de 10 lidstaten van de Europese Gemeenschap en moet als een kroon op het vele jaren actievoeren door tal van personen en nationale en internationale organisaties worden gezien, niet in het minst door de Stichting Mondiaal Alternatief. Voor Nederland werd voor het overleg inzake het doen van onderzoek, zoals is aangeduid in bijlage V van de richtlijn, in 1979 op initiatief van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne een werkgroep-ad-hoc bijeengeroepen. Deze werkgroep, die thans functioneert onder leiding van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk coördineert behalve het onderzoek ook andere aspecten van de uitvoering van de richtlijn.

Binnen de werkgroep ontstond in 1980 een discussie over één onderwerp uit bijlage V, namelijk 'bepaling van de invloed op populaties van de wijzen van onttrekking aan het milieu'.

Deze discussie over jacht en vangst was aanleiding voor Fanny Rosenzweig (Mondiaal Alternatief) en Jaap Taapken (Het Vogeljaar) om een discussiestuk aan te bieden met hun visie op een ecologisch beheer van de in het wild levende vogels op te stellen. Ze verkregen hierbij de medewerking van Pierre Maréchal, uitvoerder van het project 'Ecologische en Economische Betekenis van Vogels'.

Dit project, dat ingesteld is door de Stichting Mondiaal Alternatief, is bedoeld om gevolg te geven aan een ander deel van bijlage V van de Vogelrichtlijn: 'uitwerking en ontwikkeling van ecologische methoden voor de preventie van vogelschade'. De leden van de begeleidingscommissie van dit project zijn, behalve mevrouw F. Rosenzweig en Jaap Taapken als initiatiefnemers, drs. G.P. Hekstra (min. V. & M.), drs. G.F. Makkink, B.E. Schäffner (RIN) en drs. S.W.F. van der Ploeg (VU - Instituut voor Milieuvraagstukken). Voor het ontwerp, van wat toen nog werd genoemd 'Jachtdiscussiepunten', is uitvoerig geput uit stukken van anderen. Er werd besloten, met de commentaren van enige leden en ook deskundigen buiten de werkgroep, om te komen tot een publicatie voor een breder forum. Het moet duidelijk zijn dat het hier gaat om een discussiestuk, dat verder reikt dan alleen over jacht. Het is bedoeld als bijdrage voor een echt ecologische visie op het beheer van in het wild levende diersoorten. Het is uit de

voorgeschiedenis duidelijk op te maken dat het accent sterk op de vogels ligt. 'Moge voor hen het lezen van dit ecoscript dan ten minste die winst brengen, dat zij jacht en vangst meer vanuit een bredere ecologische optiek gaan zien', zo schrijft drs. G.P. Hekstra als eindredacteur van de ecoscriptenreeks in zijn voorwoord.

P.L.Th.A. Maréchal, F. Rosenzweig & J. Taapken: Naar een ecologisch verantwoord faunabeheer. Ecoscript no. 16 (oktober 1981).

Uitgave: Stichting Mondiaal Alternatief, Zandvoort. Prijs f 15,— (exclusief porto). Te bestellen door overmaking van f 19,— op postrekening 3 14 14 00 ten name van Stichting Mondiaal Alternatief, Zandvoort, met vermelding 'Ecoscript 16 Nl'.

Vogels

Deze veldgids heeft een bijzonder gemakkelijk formaat en draagt het stempel van een echte Beazly-uitgave. Een gids, gemakkelijk om mee te nemen in het veld, met vele gekleurde afbeeldingen per soort die vaak heel typerend de vogels weergeven. Hier en daar zijn de kleuren wat al te slecht uit de druk gekomen, maar over het algemeen valt dat wel mee als men er niet tegen opziet om met soms pietepouterige prentjes te moeten werken. Per soort is ruimte gevonden om een schat van gegevens te geven en symbolen lichten ons nader in over voorkomen en biotoop. Tal van uitzonderlijke soorten zijn er niet in opgenomen, terwijl andere niet in Nederland voorkomende soorten er wel in staan maar daarbij niet wordt vermeld dat ze bij ons nooit zijn gezien.

Vooraf voor beginnende, jeugdige vogelliefhebbers een handig boekje om mee in het veld te nemen en waar men dan veel van kan opsteken. Het lijstje op pagina 192 met enkele organisaties op het gebied van vogelstudie en vogelbescherming geeft een wat summier voorlichting.

Peter Hayman: Vogels. 192 pagina's, 1750 kleurenillustraties. Vertaling en bewerking Gerald J. Oreeel & Yolande Samwel (1981). Oorspronkelijke titel: The Mitchell Beazly Birdwatchers' Pocket Guide. Uitg. Zomer en Keuning, Ede. Prijs f 19,90.

Dierenbescherming, een overheidstaak

Dit boekje is naar oordeel van de auteur, die het zelf uitgaaf, uit bittere noodzaak verschenen. Het wijst er in de eerste plaats op dat de bescherming van alle dieren een overheidsstaak zou moeten zijn. Maar ook dat de georganiseerde dierenliefde in de laatste 100 jaar niet veel meer heeft opgeleverd dan een groot aantal organisaties, die elkaar in het gunstigste geval argwanend bekijken en altijd klaar staan om met een beschuldigende vinger naar de ander te wijzen. 'Veel versnipperde activiteiten, die echter nog maar bitter weinig resultaten opleverden', schrijft de auteur.

Deze schaarse resultaten, afgewogen tegen de kapitalen die in de loop van deze tijd aan de bescherming van dieren zijn besteed,

doen de vraag rijzen of dierenbescherming op deze wijze wel een verantwoorde zaak is. Terwijl de overheid het heeft laten afweten, zowel op de wetgevende als op het bestuurlijke vlak. De verschillende wetten worden besproken, waarbij Vogelwet 1936 en Jachtwet ook aan bod komen, maar de beschikbare ruimte die er voor kon worden gereserveerd, gezien vanuit het vogelbeschermingsstandpunt, schiet zeker te kort. Zo ook in hoofdstuk IV waarin voorstellen tot wijziging van bestaande, of opnemng van nieuwe wettelijke bepalingen zijn opgenomen en waar aan Vogelwet 1936 en Jachtwet nog drie bladzijden zijn besteed. Alleen voor artikel 2 en 10 stelt de auteur een andere tekst van de Vogelwet 1936 voor.

De lange adressenlijst van organisaties bevat wel hier en daar wat storende foutjes.

Mr. A.J. Jungslager: Dierenbescherming een overheidstaak. 108 bladzijden (1980). Te bestellen door storting van f 13,75 op girorekening 448 826 ten name van mr. A.J. Jungslager, Papendrecht.

Bewaar de aarde

Dit boekje is een bewerking van de World Conservation Strategy (WCS). Het is een strategie (officieel gepresenteerd op 5 maart 1980), ontwikkeld door de Internationale Unie voor het Behoud van de Natuur en de Natuurlijke Hulpbronnen (IUCN), het Wereld Natuur Fonds (WWF) en enkele instanties van de Verenigde Naties: het Milieu Programma (UNEP), de Voedsel en Landbouworganisatie (FAO) en de Educatieve, Wetenschappelijke en Culturele Organisatie (Unesco). Een nationale 'conservation' strategie wordt van regeringswege voorbereid en daarvoor bestaan plannen in ten minste 19 landen. In zeker 7 landen werken met name particuliere organisaties en groepen aan de uitwerking van de WCS.

In Nederland fungeert sinds september 1979 de Stuurgroep WCS. Deze nam het initiatief tot het uitgeven van 'Bewaar de aarde'. De strategie roept op tot wereldomvattende actie voor een verantwoord beheer van de biosfeer, ook en vooral met de ecosystemen en planten- en diersoorten die daarvan deel uitmaken. Het welzijn van de mens, van deze en komende generaties, is daarbij centraalgesteld. Momenteel gaat per dag ruim één planten- of diersoort op aarde verloren. Over 10 jaar is dat één soort per uur. Wanneer wij de 21ste eeuw binnengaan, doen wij dat met één miljoen soorten minder dan wij nu kennen. De komende 50 jaar verliest de aarde waarschijnlijk 50% van al zijn planten- en diersoorten. Hierdoor ontstaat een gevaarlijke situatie: de basis van alle leven wordt steeds smaller. Door deze versmalling zullen ziekten of natuurrampen een catastrofaal effect hebben. 'Bewaar de aarde' is voor een ieder van ons een oproep, een uitdaging om door persoonlijke inzet een bijdrage te leveren aan het verminderen van de ontreddering die de wereld overspoelt', schrijft ZKH Prins Claus der Nederlanden in zijn voorwoord. Een rapport sa-

mengesteld door een groot aantal internationale organisaties, waarin ecologie en ontwikkeling in één verband zijn geplaatst. De conclusie van het rapport is dat elke ontwikkeling in de wereld zal falen als er niet voldoende rekening wordt gehouden met ecologische factoren (de wisselwerking tussen planten, dieren, mensen en hun omgeving). Het rapport bevat onthutsende gegevens over de rooibouw, die de mensen op aarde plegen. Volgens de meest recente cijfers zal iedere nu levende volwassene tijdens zijn leven te maken krijgen met het verdwijnen van essentiële grondstoffen.

Bewaar de aarde. In het perspectief van de World Conservation Strategy. Bewerking van deze strategie werd samengesteld door Irene Dankelman, Peter Nijhoff en Jan Westermann. Redactionele coördinatie: Anne Boermans. 127 bladzijden. Uitg. Meulenhoff. Informatief b.v., Natuurmonumenten en Wereld Natuur Fonds Nederland (1981). Prijs f 19,50.

Die Bekassine

Nu de Watersnip, wat betreft de bescherming, volop in de belangstelling staat, is de nieuwe monografie van deze interessante vogel een welkome aanvulling. De auteur wijst op de achteruitgang van de Watersnip ten gevolge van de aanslagen op het biotoop. Tot deze veelzijdige problematiek komt bovendien nog de kwestie van de jacht, zo wordt geschreven. In enkele landen mogen ze wettelijk niet meer gejaagd worden, maar in andere landen worden ze nog in grote aantallen geschoten hetgeen toch altijd nog ten laste komt van de in hun broedgebieden beschermde vogels. De schrijver vindt het totaal onbegrijpelijk dat de Brusselse Commissie aan de druk van jagersfunctionarissen en vogelvangsters heeft toegegeven en het al onaanvaardbare Besluit van 12 mei 1976 in het nieuwe ontwerp van december 1978 accepteerde. En dat terwijl de Watersnip bedreigd wordt met uitsterven. Overal in Europa wordt een sterke achteruitgang van het aantal broedparen vastgesteld. Er wordt aangegeven hoe er nieuwe biotopen voor de Watersnip zouden kunnen worden gemaakt.

Behalve aan de trekbewegingen, voedsel, broedbiologie en biotoop is ook veel aandacht besteed aan het 'mekkeren', het agressieve gedrag, andere gedragingen en de rui. De toegevoegde literatuurlijst bevat vele interessante vermeldingen.

Eberhard Reddig: Die Bekassine. 135 bladzijden, 55 afbeeldingen. No. 533 van Die Neue Brehm-Bücherei (1981). Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt. Prijs DM 13,10.

Das Kosmosbuch der Vögel

Dit boek, waarvan de originele titel is 'Birds of Britain and Europe' is vertaald en bewerkt uit het Engels door dr. Helmut Demuth. Een prachtig uitgevoerd boek met van elke vogelsoort minstens één kleurenfoto (soms meerdere), een silhouetje, een verspreidingskaartje en in het kort gegevens over: kenmerken, geluid, biotoop, voedsel en voortplanting. Eigenlijk een vogelgids in groot formaat (dus niet om mee te nemen op excursie) met prachtige foto's en vrij weinig nadere infor-

matie. Keurig uitgevoerd en een fijn bezit door de mooie afbeeldingen.

Nieuws over elke vogelsoort kan in zo'n kort bestek nauwelijks verwacht worden. In een voorwoord schrijft dr. Claus König dat in dit boek inderdaad ook opnamen zijn opgenomen bij het nest. Hij waarschuwt tegen die zelfde nestfotografie met klem, maar vindt dat goede nestfoto's, die voorhanden zijn, best gebruikt mogen worden. Het is gelukkig dat ons streven uiteindelijk toch meer en meer navolging begint te krijgen en dat het niet meer zo vanzelfsprekend wordt om nestfoto's in boeken op te nemen, als het voor kort wel was. De titelfoto doet ons bijzonder sterk denken aan de titelfoto van een boek dat enkele jaren geleden in Nederland verscheen!

Nicholas Hammond, Michael Everett: Das Kosmosbuch der Vögel. Meer dan 340 Europese vogelsoorten in kleur, 255 bladzijden, 646 kleurenfoto's, 342 tweekleurige kaartjes en vogelsilhouettes. Vertaald en bewerkt door dr. Helmut Demuth (1981). Prijs DM 58,—.

Waterrijk

Eigenlijk zijn er weinig boeken over het leven in, om en op sloot en plas. En dat terwijl die in ons land zo veel te vinden zijn. Met prachtig, kleurig fotomateriaal van Jan den Hengst, aangevuld met tekst van Midas Dekkers. Vogels komen in het boek nauwelijks te pas, maar de ruimte voor de tekst liet het zelfs nog maar nauwelijks toe heel diep op de talloze vertegenwoordigers van flora en fauna in te gaan. Daarom een boek voor jong en oud, niet zwaartillend maar wel vol wetenswaardigheden en mooie plaatjes. De Latijnse namen geven het toch een wetenschappelijk tintje.

Midas Dekkers & Jan den Hengst: Waterrijk. Flora en fauna van ons zoete water. 160 bladzijden, ruim 200 kleurenfoto's. Uitg. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen & Natuurmonumenten, 's-Graveland. Prijs f 34,50 (voor leden van 'Natuurmonumenten' f 29,50).

Inventarisatie-atlas voor flora en fauna van Nederland

Bij het Staatsbosbeheer, in nauwe samenwerking met het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, is de realisatie van de geautomatiseerde opslag van gegevensbestanden in volle gang. In samenhang hiermee worden en zijn initiatieven genomen voor landelijke karteringsprojecten. Essentieel voor het opzetten van een databank, met gegevens over de geografische verspreiding van flora en fauna, is een uniforme en onderling vergelijkbare methode voor de weergave van de plaats van de waarneming. Daarvoor zijn verschillende systemen in gebruik. Om deze systemen voor iedereen op landelijke schaal toegankelijk te maken heeft het Staatsbosbeheer het initiatief genomen om, in samenwerking met de Topografische Dienst, een speciale atlas van Nederland te maken. De kaarten zijn op de schaal 1 : 80.000 weergegeven. De atlasblokken staan met bijbehorend nummer op de kaarten in groene steunkleur aangegeven. Tevens worden er de kilometerblokken op aangegeven. Met de (vershoven) Amersfoort-

coördinaten kan een punt worden beschreven. Dit punt is in principe weer een blok, waarvan de grootte bepaald wordt door de nauwkeurigheid waarmee het waarnemingspunt is vastgesteld. Om de berekening te vergemakkelijken is daarvoor bij de atlas een transparant met rasters toegevoegd, waarmee men het verlangde getal eenvoudig kan bepalen.

Voor vogelwaarnemers, die, waar dan ook in Nederland, willen weten in welke Sovon-blok hun waarneming valt, is deze atlas een uitkomst. Ik stel mij zo voor dat wordt verwacht dat vooral een grote groep vrijwilligers van deze atlas gebruik zal gaan maken. Jammer is dat opnieuw het wetenschappelijk onderzoek in ons land een aanslag op de portemonnee van de vrijwilliger doet, die ook al zijn tijd, benzine en wat dies meer zij (weliswaar uit hobby) voor dit werk unaniem beschikbaar stelt. Misschien zouden actieve vrijwilligers zo'n atlas zonder kosten kunnen bekomen?

Inventarisatieatlas voor flora en fauna van Nederland. Samengesteld en geproduceerd door de Topografische Dienst te Delft, in opdracht van het Staatsbosbeheer, inspectie Natuurbehoud, natuurwetenschappelijk archief (juni 1981). Verkrijgbaar door storting van f 30,— op girorekening 54430 ten name van het Staatsbosbeheer, Utrecht, met vermelding: 'Inventarisatie-atlas'.

Welt der Störche

De schrijver van dit boekje, M. Philip Kahl, heeft zich intensief beziggehouden met een vergelijkende studie van alle ooievaarsoorten. Hij heeft daarbij met wetenschappelijke speurzijn veel ecologisch verband gevonden tussen de soorten, die nog weinig of geheel niet bekend waren. Hij schreef daarover niet minder dan 25 publicaties. Voor een bredere lezerskring geeft hij in dit ruim geïllustreerde boek een overzicht van een deel van zijn onderzoekingen. 'Zo'n boek is alleen te schrijven door een vakman, die al deze soorten in het veld en vooral op de broedplaats heeft onderzocht', schrijft professor Ernst Schüz, die het boekje uit het Amerikaans vertaalde en er bovendien een zeer interessant hoofdstuk over onze eigen witte Ooievaar aan toevoegde.

In dit werkje vonden twee ooievaarskenners elkaar ten behoeve van de lezer.

M. Philip Kahl: Welt der Störche. 96 bladzijden, 70 zwart/wit foto's (1981). Originele titel: Wonders of Storks. Uitg. Verlag Paul Parey, Hamburg. Prijs DM 38,—.

Situatie van het Korhoen in Nederland

In een artikel over de situatie van het Korhoen in Nederland wordt de achteruitgang van deze soort nog eens vastgelegd. De oorzaken liggen volgens de auteurs in het jaarlijks kleine aantal jongen dat grootkomt en het verdwijnen van het oorspronkelijke cultuurland dat als belangrijk voedselgebied dient, in de omgeving van de broedterreinen.

F.J.J. Niewold & H. Nijland: Zur Situation des Birkwildes (*Lyrurus tetrix* L.) in den Niederlanden. Zeitschrift für Jagdwissenschaft 25 (4) : 207-211 (1979).